



# CYBERLEKCJE

## 3.0

## Scenariusz lekcji

Niebezpieczne i szkodliwe treści  
oraz cyberprzemoc

**NASK**

 cyber  
profilaktyka  
NASK



Ministerstwo  
Cyfryzacji



# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

Scenariusz lekcji dla klas 7–8 szkół podstawowych

Scenariusz opracowany w ramach projektu „Działania wspierające nauczanie o cyberbezpieczeństwie”

Autorka scenariusza: Agata Arkabus, Bernadetta Czerkawska

Redakcja merytoryczna: Cyberprofilaktyka NASK (Dział Profilaktyki Cyberzagrożeń), Zespół Budowania Świadomości Cyberbezpieczeństwa

Redakcja językowa, dostępność (WCAG): Diana Kania, Katarzyna Gańko, Marta Danowska

© NASK – Państwowy Instytut Badawczy

Warszawa 2023

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji Creative Commons  
Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne (CC BY-NC) 4.0 Międzynarodowe

NASK – Państwowy Instytut Badawczy

ul. Kolska 12

01-045 Warszawa

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

## Spis treści

<b>Warto wiedzieć – wprowadzenie do zajęć</b> .....	3
<b>Cele ogólne powiązane z podstawą programową</b> .....	4
Edukacja dla bezpieczeństwa .....	4
Etyka .....	5
Informatyka .....	5
Wiedza o społeczeństwie .....	6
Godziny wychowawcze .....	6
<b>Cele szczegółowe powiązane z podstawą programową</b> .....	6
Kompetencje kluczowe .....	7
Cele zajęć w języku ucznia .....	7
Kryteria sukcesu dla ucznia/uczennicy .....	7
Wskazówki do przeprowadzenia zajęć .....	8
Metody/techniki pracy .....	8
Formy pracy .....	8
Środki dydaktyczne .....	9
<b>Przebieg zajęć</b> .....	10
Wprowadzenie .....	10
Część główna .....	11
Podsumowanie .....	14
<b>Komentarz metodyczny</b> .....	14
Sposoby oceniania .....	14
Praca z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) .....	14
<b>Bibliografia/Netografia</b> .....	15

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

Temat: **Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc**

Klasa: **7–8 szkoły podstawowej**

Czas realizacji: **2 x 45 minut**

## Warto wiedzieć – wprowadzenie do zajęć

Wirtualny świat zachęca dzieci i młodzież swoimi treściami do korzystania z cyfrowych zasobów w dowolnym czasie i miejscu. Coraz więcej nastolatków posiada telefon komórkowy z dostępem do Internetu, z którego korzysta bez kontroli ze strony rodziców lub opiekunów. Globalna sieć oferuje bardzo szeroki wybór treści tekstowych i audiowizualnych. Potrafią one zaspokoić potrzeby edukacyjne, poznawcze lub rozrywkowe nastolatków.

Niestety Internet zawiera także materiały, które nie powinny być dostępne dla dzieci w określonym wieku psychorozwojowym. Treści niebezpieczne i szkodliwe zamieszczane w sieci są łatwe do wyszukania i udostępniania. Młodzież w okresie dorastania często opiera się na opinii swoich rówieśników. Bywa też, że dzieci dzielą się między sobą zasobami sieciowymi, które mają negatywny wpływ na ich rozwój.

Rodzice i nauczyciele nie są w stanie zapewnić całkowitej ochrony przed niebezpiecznymi treściami lub wprowadzić zakazu oglądania nieodpowiednich materiałów w Internecie. Są one często „maskowane” albo zastępowane chwytliwymi tytułami lub linkami, co zachęca dzieci i młodzież do zapoznania się z nimi. Do tego typu treści należą m.in. nieetyczne materiały wizualne, patostreamy, SPAM, prześmiewcze serwisy internetowe, nielegalne strony, treści wykorzystywane do uwodzenia dzieci przez dorosłych, prezentujące cyberprzemoc lub promujące hejt. Materiały te zachęcają do podejmowania nieodpowiednich działań.

Istotnym problemem związanym z oglądaniem przez młodzież treści szkodliwych i niebezpiecznych są konsekwencje zdrowotne: psychiczne i fizyczne. Przemoc, treści pornograficzne, filmy demoralizujące mogą

# CYBERLEKCJE 3.0

## Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

powodować zaburzenia psychofizyczne uwidaczniające się m.in. w postaci lęków, silnego stresu, bezsenności czy też agresji w stosunku do rówieśników.

Bardzo ważne staje się więc uwrażliwianie dzieci i młodzieży na obecność treści niebezpiecznych w sieci. Należy tłumaczyć i edukować, w jaki sposób wpływają one na młodych ludzi i jakie szkody mogą wyrządzić. Uczniowie powinni także wiedzieć, jak reagować w sytuacji zetknięcia się z drastycznymi materiałami. Powinni znać możliwości kontaktu ze specjalistami z zakresu rozwiązywania problemów młodzieżowych, zgłaszania nielegalnych treści w Internecie, szczególnie związanych z seksualnym wykorzystywaniem dzieci. Do tego typu instytucji należą: Dyżurnet.pl – zespół działający w ramach NASK – Państwowego Instytutu Badawczego ([dyzurnet.pl](http://dyzurnet.pl)) lub Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę ([fdds.pl](http://fdds.pl)).

## Cele ogólne powiązane z podstawą programową

### Edukacja dla bezpieczeństwa

IV. Edukacja zdrowotna. Zdrowie w wymiarze indywidualnym oraz zbiorowym.

Uczeń:

2. Wymienia zachowania, które sprzyjają zdrowiu (prozdrowotne) oraz zagrażają zdrowiu oraz wskazuje te, które szczególnie często występują wśród nastolatków; odróżnia czynniki środowiskowe i społeczne (korzystne i szkodliwe), na które człowiek może mieć wpływ od takich, na które nie może;

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

## Etyka

### I. Elementy etyki ogólnej. Uczeń:

1. Posługuje się nazwami emocji i uczuć do opisywania przeżyć własnych oraz przeżyć innych osób w kontekście różnych doświadczeń moralnych;

### II. Człowiek wobec innych ludzi. Uczeń:

13) Rozpoznaje i charakteryzuje różne przejawy przemocy; wyjaśnia pojęcie cyberprzemocy;

14) Zna i wyjaśnia formułę zasady niekrzywdzenia oraz posługuje się tą zasadą do rozważania wybranych problemów moralnych;

## Informatyka

### V. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Uczeń:

1. Opisuje kwestie etyczne związane z wykorzystaniem komputerów i sieci komputerowych, takie jak: bezpieczeństwo, cyfrowa tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji i dzielenie się informacją;

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

## Wiedza o społeczeństwie

V. Nieletni wobec prawa. Uczeń:

1. Rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w takich sytuacjach;
2. Przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów Internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wyjaśnia, jak należy na nią reagować.

## Godziny wychowawcze

Tematyka może wynikać ze szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego. Zawsze zakłada on wsparcie uczniów i uczennic w rozwoju kompetencji społecznych i bezpieczne korzystanie z sieci.

## Cele szczegółowe powiązane z podstawą programową

Uczeń:

- zna rodzaje i symptomy cyberprzemocy;
- rozumie potrzebę niesienia pomocy ofiarom cyberprzemocy;
- wymienia treści szkodliwe i niebezpieczne dostępne w Internecie;
- zna skutki fizyczne i psychiczne dostępu do szkodliwych i niebezpiecznych treści w sieci;
- opisuje emocje i uczucia osób pokrzywdzonych przez sprawców cyberprzemocy;
- współpracuje w grupie w zakresie realizacji zadań.

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

## Kompetencje kluczowe

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje językowe;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

## Cele zajęć w języku ucznia

1. Wyjaśnię na przykładach rodzaje cyberprzemocy.
2. Umiem zaplanować efektywną reakcję na cyberprzemoc.

## Kryteria sukcesu dla ucznia/uczennicy

1. Potrafię wyjaśnić trzy przykłady cyberprzemocy: na czym polega, jakie są skutki dla ofiary, jakie są konsekwencje dla sprawcy.
2. Potrafię omówić dwa sposoby walki z cyberprzemocą i ocenić ich skuteczność.
3. Potrafię zaplanować dwa działania chroniące mnie przed cyberprzemocą.
4. W czasie dyskusji na temat cyberprzemocy potrafię uzasadnić i zaprezentować swoje pomysły.



# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

## Wskazówki do przeprowadzenia zajęć

- Temat zajęć bardzo mocno dotyczy młodych osób. Na pewno każdy z uczniów ma jakieś doświadczenia, np. widział hejt w sieci. Konieczne jest baczne obserwowanie młodzieży, być może nauczyciel zauważy coś niepokojącego. Należy zadbać o wsparcie osób, w podjęciu działań przeciw cyberprzemocy.
- ROZSZERZENIE: pomysły na działania wypracowane w podsumowaniu młodzież może zaprezentować w formie breaking newsów, np. za pomocą prostego narzędzia [classtools.net/breakingnews/](https://classtools.net/breakingnews/).

## Metody/techniki pracy

- pogadanka;
- dyskusja;
- metoda problemowa: drzewko decyzyjne, rutyna myślenia krytycznego POMYŚL – ZNAJDŹ PARĘ – PODZIEL SIĘ; WIDZĘ – MYŚLĘ – ZASTANAWIAM SIĘ;
- praca z filmem;
- metoda praktyczna;
- praca z tekstem.

## Formy pracy

- indywidualna;
- grupowa – pary, trójki, czwórki.

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

## Środki dydaktyczne

- karta (plansza lub obiekt interaktywny) z terminami z zakresu szkodliwych treści w sieci;
- [karta pracy „Zagrożenia Internetu”](#);
- dostęp do publikacji [„Szkodliwe treści w Internecie. Nie akceptuję, reaguję!”](#) (ewentualnie kody QR do przeprowadzenia zadania);
- [karta pracy „Drzewo decyzyjne”](#);
- [film „116 111 – telefon zaufania dla dzieci i młodzieży”](#);
- [film „Głupi żart: Plik i Folder odcinek 3”](#);
- [film „CB PG cyberprzemoc”](#);
- komputer z dostępem do Internetu, tablica, magnesy, przybory do pisania;
- urządzenia z ekranem dotykowym lub komputery do odczytania publikacji.

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

## Przebieg zajęć

### Wprowadzenie

Rutyna myślenia krytycznego POMYŚL – ZNAJDŹ PARĘ – PODZIEL SIĘ.

Nauczyciel prezentuje na tablicy planszę (lub obiekt interaktywny)

z następującymi terminami:

- cyberprzemoc;
- SPAM;
- hejt, patostreaming;
- agresja i brutalność;
- uwodzenie dziecka w sieci (child grooming);
- relacje i instrukcje dotyczące szkodliwych dla zdrowia zachowań;
- online challenge;
- rasizm;
- fałszywe informacje (fake newsy).

Uczniowie czytają po cichu wyświetlone hasła. Następnie nauczyciel zadaje pytania:

- Z jakim obszarem życia kojarzą się Wam prezentowane zagadnienia?
- Czy prezentowane terminy są dla Was zrozumiałe?
- Z którymi hasłami spotkacie się po raz pierwszy?
- Czy podczas korzystania z sieci natknęliście się na tego typu treści?

Po chwili refleksji nauczyciel łączy osoby w pary i prosi o przedyskutowanie swoich pomysłów. Ostatnim etapem jest praca w czwórkach i ustalenie odpowiedzi grup. Nauczyciel uzupełnia wiedzę uczniów.

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

## Część główna

1. Nauczyciel łączy uczniów w sześć małych grup. Każda z nich otrzymuje [kartę pracy „Zagrożenia Internetu”](#) z zadaniem wyjaśnienia konkretnego terminu (cyberprzemoc, hejt, online challenge, uwodzenie w sieci, fałszywe informacje, rasizm). Uczniowie korzystają z zasobów sieci, tzn. z materiałów wskazanych przez nauczyciela, np. z publikacji [„Szkodliwe treści w Internecie. Nie akceptuję, reaguję!”](#). Aby wyszukiwanie odpowiedniego materiału do rozwiązania zadania przebiegało sprawnie, można rozdać uczniom przygotowane wcześniej kody QR, które po zeskanowaniu otworzą publikację.
2. Uczniowie wybierają lidera grupy, który odczytuje uzupełnioną kartę pracy. Nauczyciel zapisuje na tablicy, które z zagadnień zaliczone są do czynów karalnych. Ta informacja uświadamia uczniom, że zachowania, o których rozmawiają, niosą za sobą poważne konsekwencje, w tym karę pozbawienia wolności.
3. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że problemy, o których mowa, są bardzo poważne, choć z pozoru mogą wydawać się błahe. Nie wolno ich lekceważyć i zapominać, że zawsze znajdzie się osoba dorosła, która pomoże rozwiązać nietypową sytuację.
4. Nauczyciel prosi uczniów i uczennice, by zastanowili się chwilę, jakie konsekwencje dla zdrowia psychicznego i fizycznego może mieć cyberprzemoc. Następnie rozdaje karteczki post-it i prosi, by wszyscy zapisali swoje refleksje – każdy na oddzielnej karteczce. Na koniec młodzież przykleja karteczki w wyznaczonym miejscu, nauczyciel kategoryzuje i odczytuje.

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

5. Praca z filmem. Nauczyciel wprowadza uczniów w tematykę cyberprzemocy. Zaprasza do obejrzenia filmu [„Głupi żart: Plik i Folder odcinek 3” \(do 4:12\)](#). Następnie łączy uczniów w grupy i prosi o opracowanie pomysłów na rozwiązanie problemu metodą drzewka decyzyjnego ([karta pracy](#)). Pyta: Co Wy byście zrobili?
- Nauczyciel prosi uczniów i uczennice, by zastanowili się, jakie są wg nich trzy możliwe rozwiązania sytuacji przedstawionej w filmie – młodzież wpisuje propozycje do schematu.
  - Następnie nauczyciel prosi o zastanowienie się, jakie pozytywne i negatywne skutki może mieć każda decyzja – młodzież zapisuje propozycje na schemacie.
  - Nauczyciel prosi o zdecydowanie, które rozwiązanie zdaniem grupy będzie najlepsze, i pokolorowanie schematu. Następnie prosi uczniów o zapisanie, jakie wartości zrealizuje wybrany wariant (lub odpowiedź na pytanie: dlaczego jest to najlepsze rozwiązanie)?
  - Każda z grup prezentuje swój ostateczny pomysł i przedstawia uzasadnienie.

Nauczyciel włącza film do końca. Po obejrzeniu prosi uczniów o swobodne wypowiedzi. Zadaje pytania: Co myślicie na temat rozwiązania zaproponowanego w filmie? Co jest w nim najłatwiejsze? Co może być wyzwaniem?

6. Rutyna myślenia krytycznego WIDZĘ – MYŚLĘ – ZASTANAWIAM SIĘ.
- Nauczyciel prosi, by młodzież przypomniała sobie Maię z filmu. Każdy indywidualnie kończy zdania o Mai:
- Oglądając film o Mai, widziałem/widziałam... (skupiamy się na faktach i emocjach bohaterki)
  - Myślę teraz...

# CYBERLEKCJE 3.0

## Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

- c) Zastanawiam się, jak ofiara może przeciwdziałać cyberprzemocy.  
Moja propozycja to...

Nauczyciel zaprasza uczniów do przedstawienia swoich zdań.

Ważne, by chętne osoby przeczytały wszystkie trzy wypowiedzi na raz.

Jeśli jest mało czasu, klasę można połączyć w czwórki, które nawzajem przeczytają swoje refleksje.

7. Nauczyciel wyjaśnia, że jednym ze sposobów radzenia sobie z problemami związanymi z oglądaniem niebezpiecznych treści w Internecie jest kontakt ze specjalistami z Telefonu zaufania 116 111. Następnie wyświetla [film „116 111 – telefon zaufania dla dzieci i młodzieży”](#).
8. Jak pomóc ofiarom cyberprzemocy? Nauczyciel prezentuje [film „CB PG cyberprzemoc”](#), wskazujący na konsekwencje cyberprzemocy. Prosi uczniów, by podsumowali wszystko, co może zrobić ofiara cyberprzemocy i zwraca uwagę na następujące porady:
- Porozmawiaj z rodzicami, dyrektorem szkoły, nauczycielem, pedagogiem lub inną zaufaną osobą dorosłą.
  - Zachowaj dowody cyberprzemocy (nie usuwaj, wydrukuj, wykonaj screenshoty).
  - Skorzystaj z pomocy specjalistów: 116 111 – Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży; Dyżurnet.pl; 800 12 12 12 – Dziecięcy telefon zaufania Rzecznika Praw Dziecka.
  - Zgłoś sprawę na policję – cyberprzemoc to czyn karalny!
  - Zablokuj swoje dane internetowe i telefoniczne.
  - Zgłoś sprawę do administratora portalu społecznościowego lub grupy.

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

## Podsumowanie

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Ich zadaniem jest opracowanie kodeksu zachowań przeciw cyberprzemocy.

Następnie zaprasza młodzież do dyskusji:

- Dlaczego świadomość cyberprzemocy jest tak ważna?
- Czego się dziś dowiedzieliście?
- Jak możecie tę wiedzę upowszechnić w szkole?

## Komentarz metodyczny

### Sposoby oceniania

- aktywność podczas lekcji;
- zadania wykonywane podczas lekcji;
- umiejętność prowadzenia dyskusji.

### Praca z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE)

Uczniowie zdolni mogą pełnić rolę lidera w pracach zespołowych.

Uczniowie ze SPE mogą otrzymać wydrukowany fragment publikacji w celu tworzenia własnych notatek i dogodnego dostępu do treści.

Należy sprawdzić, czy prezentowane filmy są możliwe do obejrzenia przez wszystkich uczniów: może trzeba zastosować audio deskrypcję, zwolnić tempo odtwarzania itp.

# CYBERLEKCJE 3.0

Niebezpieczne i szkodliwe treści oraz cyberprzemoc

## Bibliografia/Netografia

- [„3...2...1...Internet”](#) [online, dostęp z dn. 28.06.2023].
- Animacja [„Czerwony Kapturek – #cyberprzemoc”](#), kampania „Bądź z innej bajki” [online, dostęp z dn. 28.06.2023].
- [„Bezpieczeństwo w sieci”](#) [online, dostęp z dn. 28.06.2023].
- Borkowska A., (2019), [„Cyberprzemoc – włącz blokadę na nękanie. Poradnik dla rodziców”](#), Warszawa: NASK – Państwowy Instytut Badawczy [online, dostęp z dn. 28.06.2023].
- Borkowska A., (2021), [„Cyberprzemoc w szkole. Poradnik dla nauczycieli”](#), Warszawa: NASK – Państwowy Instytut Badawczy [online, dostęp z dn. 28.06.2023].
- Materiały kampanii „Bądź z innej bajki”: [„#cyberprzemoc”](#) [online, dostęp z dn. 28.06.2023].
- [„STOP CYBERPRZEMOCY”](#), cz. 2, Spot zrealizowany na zlecenie Komendy Wojewódzkiej Policji w Lublinie w ramach programu Edukacja dla bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Produkcja: Dom Produkcyjny Vena Art [online, dostęp z dn. 28.06.2023].